

РОЗДІЛ 11

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.6

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-12/57>

ОСОБЛИВОСТІ ІНІЦІЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ЕКЗЕКВАТУРИ РІШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

PECULIARITIES OF INITIATING THE EXEQUATUR PROCEDURE FOR DECISIONS OF INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION UNDER THE LEGISLATION OF UKRAINE

Анісова О.І., аспірантка кафедри європейського та міжнародного права

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара**orcid.org/0009-0002-4571-8190*

Дана стаття присвячена дослідженню теоретико-практичних питань поняття приведення до виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу та розкриття окремих елементів такого виконання відповідно до чинного законодавства України, з'ясуванню способів та методів ініціювання визнання і виконання арбітражних рішень за національним законодавством. Здійснено дослідження правового змісту виконання арбітражного рішення як процедури, що уособлює реалізацію унормованого юридичного механізму з певними специфічними методами та правовими засобами, та як кінцевого результату, який опосередковує загальний показник ефективності міжнародного комерційного арбітражу як альтернативного способу вирішення комерційних спорів. Досліджено основи правового регулювання порядку визнання та виконання арбітражних рішень, що закріплені в міжнародних актах універсальної та локальної дії у сфері арбітражного розгляду: Нью-Йоркській Конвенції ООН про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень, Європейській Конвенції про зовнішньоторговельний арбітраж, Типовому законі ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж 1985 року. Встановлено передумови віднесення процесуальної регламентації процедури приведення до виконання арбітражних рішень в Україні до цивільної процесуальної юрисдикції, а також фахові наукові думки правознавців щодо відповідних юрисдикційних питань. Встановлені нормативні джерела регулювання процедури екзекватури рішення міжнародного комерційного арбітражу в Україні. Розкрито особливості ініціювання процедури приведення арбітражного рішення до виконання різними сторонами арбітражного розгляду в залежності від місця арбітражу, в тому числі зміст та особливості процесуальних заяв, що подаються такими сторонами, процесуальні вимоги до обов'язкових додатків до таких заяв в розумінні ЦПК України, співвідношення нормативних вимог національного процесуального законодавства із міжнародним у питаннях визнання та надання національними судами дозволу на виконання арбітражного рішення як способу втілення принципу сприяння національних судів арбітражу. Сформульовано визначення поняття приведення до виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу та виділені його окремі структурні елементи.

Ключові слова: міжнародний комерційний арбітраж, арбітраж, альтернативний спосіб вирішення спорів, арбітражний розгляд, виконання рішення арбітражу, приведення рішення до виконання, визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного арбітражу, оспорування арбітражного рішення, заява про визнання рішення арбітражу.

This article is devoted to the study of theoretical and practical issues related to the concept of enforcement of decisions of international commercial arbitration and to the disclosure of certain elements of such enforcement in accordance with the current legislation of Ukraine, as well as to the clarification of the ways and methods of initiating the recognition and enforcement of arbitral awards under national law. The legal substance of the enforcement of an arbitral award is examined both as a procedure embodying the implementation of a regulated legal mechanism with specific methods and legal instruments, and as a result that mediates the overall indicator of the effectiveness of international commercial arbitration as an alternative means of resolving commercial disputes.

The article examines the foundations of legal regulation of the procedure for recognition and enforcement of arbitral awards as enshrined in international instruments of universal and regional scope in the field of arbitration, namely: the United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (the New York Convention), the European Convention on International Commercial Arbitration, and the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration of 1985. The prerequisites for attributing the procedural regulation of the enforcement of arbitral awards in Ukraine to civil procedural jurisdiction are identified, as well as scholarly opinions of legal experts regarding the relevant jurisdictional issues. The normative sources governing the exequatur procedure for decisions of international commercial arbitration in Ukraine are determined.

The article reveals the specific features of initiating the procedure for enforcement of an arbitral award by different parties to arbitral proceedings depending on the seat of arbitration, including the content and peculiarities of procedural applications submitted by such parties, the procedural requirements for mandatory annexes to such applications within the meaning of the Civil Procedure Code of Ukraine, and the correlation between the regulatory requirements of national procedural legislation and international norms in matters of recognition and granting permission by national courts for the enforcement of arbitral awards as a means of implementing the principle of judicial support for arbitration. The concept of enforcement of an international commercial arbitration award is defined, and its individual structural elements are identified.

Key words: international commercial arbitration, arbitration, alternative dispute resolution, arbitral proceedings, enforcement of arbitral awards, bringing an award to enforcement, recognition and granting permission for enforcement of an international arbitral award, challenging an arbitral award, application for recognition of an arbitral award.

Постановка проблеми. Як альтернативний спосіб вирішення міжнародних комерційних спорів міжнародний комерційний арбітраж приваблює своїх користувачів своїми суттєвими перевагами у порівнянні із вирішенням таких спорів в державних судах, серед яких одними

з найсуттєвіших є гнучка та мінімально формалізована процедура вирішення спору; оперативність і швидкість арбітражного розгляду; остаточність та обов'язковість арбітражного рішення для сторін; екстериторіальність його виконання. Проте будь-які переваги можуть оціню-

© Анісова О.І., 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

ватись та мати значення виключно за умови досягнення кінцевої мети вирішення будь-якого спору, а саме відновлення порушених прав, інтересів постраждалої сторони, яке досягається шляхом виконання рішення постановленого за результатами обраного способу та процедури захисту. Отже індикатором ефективності вирішення спору є кінцевий результат у вигляді юридичних наслідків, які призводять до фактичної зміни правового, майнового інтересу сторони спору, що становить об'єкт захисту.

Міжнародне право, регламентуючи МКА, встановлює, що виконання арбітражних рішень забезпечується і гарантується нормам міжнародних конвенцій, міжнародних двосторонніх договорів та національними законодавствами країн у цій сфері. Найбільш значущими міжнародними актами універсальної та локальної дії у сфері арбітражного розгляду, такими як Нью-Йоркська Конвенція ООН про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень від 10.06.1958 року, Європейська Конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж від 21.04.1961 року, Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж 1985 року, Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ 1976 року, лише в загальному вигляді визначено порядок визнання та виконання арбітражних рішень. Так, всі форми контролю за арбітражем віднесені до сфери регулювання національного законодавства кожної конкретної країни, що в цілому є обґрунтованим, оскільки дозволяє підпорядкувати арбітражне рішення на стадії виконання національній юрисдикції і використовувати весь спектр притаманних їй правових засобів, в тому числі судового контролю, з метою забезпечення примусового виконання арбітражного рішення. З іншого боку, здійснення виконання арбітражного рішення за правилами національного законодавства країни не дозволяє уніфікувати процедуру такого виконання та створює певного роду правову невизначеність для учасників арбітражного розгляду, для яких юрисдикція місця виконання арбітражного рішення може бути іноземною і відповідно не достатньо відомою.

З цього приводу, неможливо не погодитись із Кравцовим С. О., який досліджуючи проблемні питання виконання рішень МКА зазначає, що Нью-Йоркська Конвенція 1958 року певним чином обмежує сферу юридичного захисту арбітражних рішень і залишає на розгляд державного суду порядок визнання і приведення до виконання арбітражного рішення, в зв'язку з чим, по-перше, державні суди наділені правом відмовити у визнанні та виконанні арбітражних рішень, а по-друге, при вирішенні цих питань може виникнути проблема конкуренції норм Нью-Йоркської Конвенції 1958 року та внутрішнього законодавства країни виконання рішення МКА [1].

В даному дослідженні фокус уваги зосереджений на особливостях правової регламентації процедури визнання та виконання арбітражних рішень в Україні за національним законодавством.

Метою статті є дослідження нормативного регулювання процедури приведення до виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні відповідно до національного законодавства; з'ясування процесуальних вимог та положень, які можуть потребувати подальшого вдосконалення з метою найбільшої оптимізації і полегшення процедури визнання та надання національними судами дозволу на виконання рішень МКА, що сприятиме досягненню кінцевої мети МКА – остаточному вирішенню арбітражного спору і фактичному виконанню арбітражного рішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання визнання та виконання арбітражних рішень у різних країнах становить значний теоретичний та практичний інтерес для вітчизняних та зарубіжних науковців і правознавців, оскільки приведення арбітражного рішення до виконання становить фінальний етап арбітражного провадження у випадках, коли сторона, проти якої вине-

сене таке рішення, відмовляється від його добровільного виконання. Проявили значну цікавість та здійснили вклад у науковий доробок у сфері виконання арбітражних рішень такі правознавці та фахівці у сфері арбітражу, як Авсієвич А. В., Белоусов П., Винокурова Л. Ф., Король В. І., Кочин В. В., Кравцов С. О., Мирось К. В., Побірченко І. Г., Подцерковний О. П., Притика Ю. Д., Цірат Г. А., Ятченко С. О. та інші. Проте, враховуючи динаміку процесуального законодавства в Україні у сфері приведення до виконання арбітражних рішень, актуальність дослідження в наведеній сфері лише зростає, оскільки процесуальні зміни потребують прискіпливого аналізу наслідків їх впровадження, впливу на правозастосування, судову практику з метою оцінки якості процесуальних новел і визначення напрямків для подальшого вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Засади диспозитивності та автономії волі, на яких ґрунтується укладення арбітражної угоди, первісно визначає добровільність передання спору на вирішення арбітражу та обов'язковість саме добровільного виконання арбітражного рішення поза межами будь-якого державного або судового сприяння і примусу. Однак, фактично вказана теза нерідко залишається декларативною, що зумовлює необхідність ініціювання процедури визнання та примусового виконання арбітражного рішення компетентним судом країни, на території якої буде здійснюватися фактичне виконання такого рішення [2].

Стаття III Нью-Йоркської Конвенції 1958 року встановлює, що кожна держава – учасниця визнає арбітражні рішення обов'язковими і приводить їх до виконання згідно з процесуальними нормами тієї території, де запитуються визнання та приведення до виконання цих рішень, на умовах, викладених у наступних статтях Конвенції [3].

Нью-Йоркська Конвенція 1958 року є дієвим правовим інструментом, який тривалий час сприяє розвитку транскордонної торгівлі, про що зазначає Король В. І., вказуючи при цьому, що Конвенція не містить імперативних норм, які передбачали б її пріоритетне застосування щодо актів національного законодавства країни суду або міжнародних договорів відповідної країни [4].

У Пояснювальній записці Секретаріату ЮНСІТРАЛ до Типового закону стосовно визнання та приведення до виконання арбітражних рішень зазначається, що одні й ті самі норми повинні застосовуватись до арбітражних рішень незалежно від того, де вони винесені – в країні, де вони повинні приводитись до виконання, чи за кордоном, і що всі ці норми повинні в максимальній мірі відповідати Нью-Йоркській Конвенції 1958 року (п. 49) [5].

Отже національне законодавство країни, в якій запрошується визнання та виконання арбітражного рішення, та встановлені ним правові процедури є визначальними на останньому етапі реалізації арбітражу як альтернативного способу вирішення спору, що забезпечують можливість реального виконання винесеного арбітражного рішення, оскільки вказані питання виключені із сфери прямого регулювання міжнародного права.

В Україні процесуальне законодавство, що регламентує здійснення судового контролю за рішеннями МКА, яким охоплюється в тому числі й визнання і виконання арбітражного рішення, знаходиться у динаміці й періодично зазнає змін та реформування. В останнє значна зміна нормативного регулювання у вказаній сфері відбулась у 2017 році, коли Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» № 2147-VIII від 03.10.2017 року поіменовані у назві Закону процесуальні кодекси були викладені у новій редакції. Нова редакція ЦПК України впорядкувала та зменшила кількість судових інстанцій, уповноважених на розгляд питань, пов'язаних із визнанням, виконанням та оспору-

вання рішень МКА, надавши перевагу двоінстанційній структурі: апеляційний суд – Верховний Суд; запровадила процедуру добровільного виконання арбітражного рішення про стягнення грошових коштів та визнання арбітражних рішень, які не потребують примусового виконання; змінені вимоги до змісту заяви про визнання та надання дозволу на виконання арбітражного рішення та підстави для відмови у задоволенні такої заяви тощо [6].

В міжнародних конвенціях, міжнародних договорах відсутнє нормативне формулювання визначення «приведення арбітражного рішення до виконання». Не містить такого визначення й українське законодавство.

Правова природа МКА та його рішень обумовлює особливості процедури примусового виконання арбітражних рішень, що реалізуються через процесуальний інститут визнання та надання дозволу на виконання арбітражного рішення, що іменується екзекватурою (exequatur) [7].

Визнання арбітражного рішення є процесом надання законної сили такому рішення на території конкретної держави, за наслідком якого арбітражне рішення набуває правову силу внутрішнього рішення компетентного суду, який його визнав, шляхом винесення позитивного рішення таким судом після реалізації визначеної законодавством країни, в якій запрошується визнання арбітражного рішення, судової процедури. Виконання ж арбітражного рішення полягає у застосуванні засобів примусового характеру для забезпечення фактичного виконання рішення МКА на території певної країни [8].

Як зазначає Кочин В.В., визнання арбітражного рішення та його виконання є послідовністю дій держави, зокрема її судових органів, щодо надання можливостей суб'єктам приватних відносин поза державної системи не лише отримати вирішення юридичного спору, а й виконати його вже за допомогою публічного механізму [9, с. 88–93].

Гончаренко О.М. визначає виконання рішення МКА як процес, що полягає у безпосередньому використанні компетентними державними органами країни, на території якої національним судом визнано рішення арбітражу, примусових заходів до його виконання відповідно до процедури, визначеної процесуальним законодавством такої країни. При цьому має місце об'єднання в один юридичний процес двох окремих елементів: визнання та виконання рішення МКА [10, с. 82].

Законодавець, намагаючись наблизити процедуру виконання арбітражних рішень в Україні до процедури виконання рішень іноземних судів, відніс процесуальні питання регламентації приведення до виконання, визнання й оспорювання арбітражних рішень до цивільної процесуальної юрисдикції. Така позиція вітчизняного законотворця має як своїх прихильників, так і критиків, позиції яких різняться в залежності від обраних критеріїв розмежування юрисдикцій. Так, Подцерковний О. П. визнає цілком обґрунтованим віднесення питань виконання рішень МКА до сфери регулювання ЦПК, визнаючи розумність потреби зближення відповідних процедур із механізмом виконання рішень іноземних судів, при цьому не заперечуючи предметну наближеність МКА як складової процесуальної діяльності до галузі господарського процесу [11, с. 94–101]. Натомість Мирось К. В., акцентує увагу на «комерційному» змісті МКА та його кореляції із завданнями господарського судочинства, визначеними у ст. 2 ГПК України, згідно з якими до таких завдань належить вирішення господарським спорів, та робить висновок про логічність застосування до провадження щодо оспорювання рішень МКА форм реалізації господарського судочинства через спорідненість предмету спорів, як становлять зміст арбітражного спору та співпадають з предметною підсудністю в господарському процесі [12, с. 382–390].

В будь-якому випадку, забезпечення виконання рішення МКА неможливе без дієвого сприяння та безпосередньої участі національних судів, які надають арбітражному

рішенню публічно-правового характеру та наділяють його виконавчою силою, оскільки саме по собі арбітражне рішення, незважаючи на його обов'язковий характер для сторін, не становить рішення публічної влади, а уособлює в собі приватноправовий акт з окремими юрисдикційними елементами, обсяг яких є недостатнім для надання такому рішення статусу виконавчого документу та забезпечення його виконуваності.

Частина 1 ст. 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» аналогічно до ст. III Нью-Йоркської Конвенції 1958 року декларує визнання обов'язковим арбітражного рішення, незалежно від країни, в якій таке рішення було винесене при поданні до суду письмового клопотання з урахуванням положень ст. ст. 35, 36 цього Закону [13].

В свою чергу ч.2 ст. 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» встановлює мінімальний перелік документів, які додаються до такого клопотання, у вигляді оригіналів або належним чином засвідчених копій арбітражного рішення та арбітражної угоди, а у випадку, якщо вказані документи викладені іноземною мовою, то вимагається надання додатково також належним чином засвідченого перекладу таких документів українською мовою, а ст. 36 цього ж Закону визначає вичерпний перелік підстав для відмови у визнанні або у виконанні арбітражного рішення [13].

Положення ст. 35 та ст. 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» майже ідентичні за змістом статтям IV та V Нью-Йоркської Конвенції 1958 року, а також чи не дослівно відтворюють положення ст. 35 та ст. 36 Типового закону ЮНСІТРАЛ 1985 року, що є безумовним позитивним проявом тенденції до уніфікації міжнародно-правового режиму виконання іноземних арбітражних рішень, яка сприяє швидкому та ефективному виконанню останніх в різних країнах. Після останнього реформування процесуального законодавства в Україні наведені вище норми були інкорпоровані до чинного ЦПК України, який у главі 3 розділу IX унормував аналогічні питання.

Отже, в Україні процедура екзекватури стосовно арбітражного рішення здійснюється шляхом подання стороною, на користь якої винесене арбітражне рішення, заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення МКА до Київського апеляційного суду (якщо місце арбітражу знаходиться поза межами України) або до апеляційного загального суду за місцезнаходженням арбітражу (якщо місце арбітражу знаходиться на території України) за умови знаходження в Україні місця проживання/перебування/місцезнаходження боржника або його майна, про що зазначено в ч. 3 ст. 23, ч. 1–3 ст. 475 ЦПК України [14].

При цьому, неможливо залишити поза увагою термінологічну неузгодженість між ЦПК та Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж» в частині найменування документу, який подає сторона арбітражного спору, на користь якої таке рішення винесене, ініціюючи процедуру екзекватури арбітражного рішення.

Так, ст. 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» містить вимогу про подання «письмового клопотання», в той час як ст. ст. 475–477, 479, 480, 482 ЦПК України оперують поняттям «заява». Якщо звернутися до приписів зазначених вище міжнародних актів, які фактично становлять нормативне першоджерело по відношенню до національних нормативно-правових актів у сфері МКА, про що, крім іншого, зазначено в преамбулі до Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», то ст. 35 Типового закону ЮНСІТРАЛ 1985 року та стаття IV Нью-Йоркської Конвенції 1958 року вживають термін «application» для позначення письмового звернення сторони арбітражного спору з метою приведення арбітражного рішення до виконання, який може бути перекладений на українську і як «клопотання», і як «заява».

Таким чином, у широкому сенсі в даному контексті поняття «клопотання» та «заява» є синонімічними, проте з точки зору юридичної техніки та процесуальної точності вбачається за доцільне вжиття в українських нормативних актах у сфері МКА єдиного терміну: або «клопотання», або «заява».

Наразі ж ЦПК України використовує поняття «заява» та диференціює «заяву про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу» для випадків, коли місце арбітражу знаходиться поза межами України, і «заяву про надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу» для випадків, коли арбітраж знаходиться на території України.

Як бачимо, якщо поняття «заява» однорідно застосовується для ініціювання екзекутури і для рішення арбітражу, що знаходиться за межами території України, і для рішення арбітражу, що знаходиться на території України, то нормативна ідентифікація предмета заяви різниться для вказаних випадків: у першому випадку, мова йде про об'єднання в заяві прохання і про визнання, і про надання дозволу на виконання арбітражного рішення (ст. 475, 476 ЦПК України), а в другому – лише про надання дозволу на виконання (ст. 482 ЦПК України), тобто без необхідності визнання арбітражного рішення, що породжує певні термінологічні розбіжності.

Так, абз. 1 ч. 3 ст. 482 ЦПК України встановлює можливість сторони арбітражного розгляду звернутися до суду із заявою про скасування арбітражного рішення до постановлення ухвали по суті поданої «заяви про надання дозволу на примусове виконання» рішення МКА, якщо місце арбітражу знаходиться на території України, а в абзаці 2 цієї частини статті, згадуючи про цю ж заявою, остання іменується як «заява про надання дозволу на виконання» рішення МКА, тобто губиться вказівка про примусовість виконання, що в цілому кореспондується із найменуванням ст. 482 ЦПК України, яке також не містить згадки ані про примусове виконання рішення МКА, ані про його визнання. В той же час, ч. 1 ст. 482 ЦПК України встановлює, що надання дозволу на виконання рішення арбітражу з місцезнаходженням в Україні здійснюється у порядку, регламентованому главою 3 розділу IX ЦПК України, з особливостями, що передбачені цією статтею, тобто бланкетний характер наведеного положення відсилає до застосування ст. 475 ЦПК України, в якій йдеться про подання «заяви про визнання і надання дозволу на виконання» рішення МКА. При цьому, в ч. 2 ст. 482 ЦПК України законодавець, визначаючи право суду зупинити провадження у справі, ідентифікує останню як справу за «заявою про визнання та надання дозволу на виконання» рішення МКА. Таким чином, фактично ст. 482 ЦПК України передбачає три варіанти назва заяви, головною відмінністю між якими є наявність або відсутність вказівки на необхідність визнання рішення МКА додатково до надання дозволу на його виконання.

На нашу думку, враховуючи відсутність у ст. 482 ЦПК України, яка є спеціальною нормою по відношенню до ст. 475 цього ж Кодексу для випадків арбітражу із місцезнаходженням в Україні, прямої вказівки про подання до суду саме заяви про надання дозволу на виконання рішення МКА («з» або «без» вказівки про примусовість), стороні арбітражного спору при реалізації вимог ст. 482 ЦПК України потрібно подавати заяву про визнання і надання дозволу на виконання рішення МКА відповідно до вимог ст. 475 ЦПК України.

В цілому, логіка процедури приведення до виконання арбітражного рішення, закріплена у ЦПК України, свідчить про об'єднання в одну юридичну процедуру визнання та виконання арбітражного рішення, про що, зокрема, свідчить й назва глави 3 Розділу IX ЦПК України. Відступ від цього правила передбачений лише для випадків

визнання рішень МКА, що не підлягають примусовому виконанню (ст. 481 ЦПК України), щодо яких об'єктивно відсутня необхідність надання дозволу на виконання та визнання яких здійснюється за правилами визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню (глава 2 Розділу IX ЦПК України).

Вимоги до форми і змісту заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення МКА (далі – заява) передбачені ст. 476 ЦПК України. Щодо форми встановлена вимога про подання заяви у письмовому вигляді та за підписом сторони, на користь якої винесене рішення МКА, або її представника. При цьому, вимога про письмову форму охоплює одночасно можливість її реалізації як у паперовій, так і в електронній формі, яка окремо застережена у ч. 6 ст. 476 ЦПК України. При поданні заяви в електронній формі на заявника покладається додатковий обов'язок подання до суду оригіналів або нотаріально завірених копій належно засвідченого арбітражного рішення та арбітражної угоди, які становлять додатки до заяви, до початку судового розгляду, під ризиком настання наслідків у вигляді повернення судом заяви без розгляду у випадку невиконання вказаного обов'язку.

Частина 4 ст. 476 ЦПК України містить вичерпний перелік додатків до заяви, серед яких: арбітражне рішення (оригінал або нотаріально завірена копія); арбітражна угода (оригінал або нотаріально завірена копія); засвідчений переклад українською мовою або мовою, визначеною міжнародним договором, додатків у випадку їх викладення іншою мовою.

Невиконання перелічених вимог щодо форми і змісту заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення МКА має своїм наслідком залишення заяви без руху та встановлення судом строку для усунення недоліків заяви, не виконання яких у встановлений строк призводить до повернення заяви заявнику.

Вимога ЦПК України про долучення до заяви арбітражного рішення, арбітражної угоди та їх перекладу повністю узгоджується із положеннями ст. IV Нью-Йоркської Конвенції 1958 року та ч. 2 ст. 35 Типового закону ЮНСІТРАЛ 1985 року з єдиною відмінністю у вигляді чіткої вказівки вказаних нормативних актів здійснювати переклад арбітражних рішень та угоди на офіційну мову держави, в якій запрошується визнання і виконання арбітражного рішення, тоді як українське законодавство дозволяє альтернативний переклад, крім української, також на мову, передбачену міжнародним договором, розширюючи цим можливий до використання перелік мов.

Окрім подання розглянутої вище заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення МКА, національним законодавством також передбачена можливість подання заяви про визнання і надання дозволу на добровільне виконання рішення МКА про стягнення грошових коштів (ст. 480 ЦПК України). На відміну від попередньої заяви, заява про добровільне виконання має наступні принципові особливості: подається до компетентного суду боржником; подається лише щодо арбітражних рішень про стягнення грошових коштів; може стосуватися виконання арбітражного рішення тільки в цілому, у повному обсязі, тобто не допускається надання судом дозволу на виконання рішення боржником частково; після задоволення судом заяви про визнання і надання дозволу на добровільне виконання рішення МКА суд за заявою стягувача може видати виконавчий лист на примусове виконання рішення МКА.

Законодавцем забезпечено єдиний підхід до результатів розгляду заяви про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКА, незалежно від різновиду арбітражного рішення, щодо якого подається заява та статусу заявника. Так, ст. 479 ЦПК України регламентує, що за наслідками розгляду вказаної заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення МКА суд може

постановити одну з наступних двох ухвал: ухвалу про визнання і надання дозволу на виконання рішення МКА або ухвалу про відмову у визнанні і наданні дозволу на виконання такого рішення. В обох випадках в ухвалі в імперативному порядку судом зазначається вказівка про видачу виконавчого листа або про відмову у його видачі.

Як бачимо, процесуальне законодавство фіналізує процес екзекватури рішення МКА винесенням національним судом судового рішення у формі ухвали та, у випадку позитивного змісту останньої, видачі таким судом заявнику виконавчого листа.

Висновки. Загальним принципом виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу є принцип добровільного виконання, відповідно до якого сторона, проти якої винесене арбітражне рішення, зобов'язана виконати таке рішення у добровільному порядку без застосування іншою стороною жодних заходів примусового виконання відповідно до національного законодавства певної країни. Однак, у випадку відмови боржника за арбітражним

рішенням від його добровільного виконання постає необхідність застосування заходів примусового виконання рішення [8]. Процедура екзекватури рішення МКА покликана вирішити питання приведення до виконання такого рішення.

Понятійно приведення до виконання рішення МКА можна визначити як двокомпонентний юридичний механізм, що реалізується як єдина процедура та включає: 1) визнання рішення МКА компетентним судом держави, на території якої буде здійснюватися фактичне виконання такого рішення, з метою надання останньому законної сили на рівні рішення компетентного суду і зміни його характеру з приватноправового на публічно-правовий, та 2) надання дозволу на виконання арбітражного рішення, що полягає в наданні йому виконавчої сили, що дозволяє використання всього спектру засобів примусового виконання, передбаченого національним законодавством держави, в якій запрошується визнання та виконання арбітражного рішення, для судового рішення до забезпечення фактичного виконання арбітражного рішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравцов С.О. Проблемні питання визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*, 2013, 6-1 (2): 52-56. URL: <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc6-1-2/juspradenc6-1-2.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).
2. Авсієвич А.В. Особливості визнання і виконання за кордоном рішень Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України. *Законодавство України з правом європейського союзу*, 2025, 3. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/25585/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_17.04.2025.pdf#page=4 (дата звернення: 20.12.2025).
3. Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958) (the "New York Convention"). URL: <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/new-york-convention-e.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).
4. Король В.І. Концептуально-правові засади визнання і виконання іноземних арбітражних рішень щодо спорів із зовнішньоекономічних договірних правовідносин. *Збірник доповідей і статей «Нью-Йоркська Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: 60-річна історія успіху». В Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І. Г. Побірченка*. Київ. 2019., с. 24-31. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/V-Mizhnarodni-arbitrazhni-chytannya-pam-yatiakademika-I.-G.-Pobirchenka.-Zbirnyk-dopovidej-i-statej.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).
5. Explanatory Note by the UNCITRAL secretariat on the 1985 Model Law on International Commercial Arbitration as amended in 2006. P.36. URL: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09955_e_ebook.pdf (дата звернення: 20.12.2025).
6. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів. Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text> (дата звернення: 20.12.2025).
7. Цірат Г.А. Міжнародний комерційний арбітраж: навч. посіб. Г.А. Цірат. К.: Алерта, 2019. С.320.
8. Міжнародний комерційний арбітраж: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти усіх форм навчання. Подцерковний О.П., Будурова Г.М., Зятіна Д.В., Зграма А.О.: [Електронне видання] Одеса: НУ «ОЮА», 2021. С.101. URL: https://economiclaw.com.ua/lit/mka_2021.pdf.
9. Кочин В.В. Визнання арбітражного рішення: правова природа, механізм та значення. *Збірник доповідей і статей «Нью-Йоркська Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: 60-річна історія успіху». В Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І. Г. Побірченка*. Київ. 2019., с. 88-93. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/V-Mizhnarodni-arbitrazhni-chytannya-pam-yatiakademika-I.-G.-Pobirchenka.-Zbirnyk-dopovidej-i-statej.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).
10. Гончаренко О.М. Міжнародний комерційний арбітраж. Ніжин. 2014. С.82.
11. Подцерковний О.П. Процедури міжнародного комерційного арбітражу та порядок виконання (оспорювання) арбітражних рішень як новий правовий кластер. *Збірник доповідей і статей «Нью-Йоркська Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: 60-річна історія успіху». В Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І. Г. Побірченка*. Київ. 2019., с. 94-101. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/V-Mizhnarodni-arbitrazhni-chytannya-pam-yatiakademika-I.-G.-Pobirchenka.-Zbirnyk-dopovidej-i-statej.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).
12. Мирось К. В. Форми господарського судочинства та місце в них справ про оспорювання рішень міжнародного комерційного арбітражу. *Актуальні питання в сучасній науці. (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)*. Київ. 2023. №10(16). С. 382-390. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35425> (дата звернення: 20.12.2025).
13. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 року № 4002-XII/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text> (дата звернення: 20.12.2025).
14. Цивільний процесуальний кодекс України. Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 20.12.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.11.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.12.2025
Дата публікації: 31.12.2025